

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelupolku

VIP-verkoston tapaaminen 22.11.2018

Espoo

- Koulun henkilökunta on tietyissä tilanteissa velvollinen tekemään ilmoituksen sosiaalihuoltolain tuen tarpeen arvioimiseksi tai lastensuojeluilmoituksen.
- Esimerkiksi tilanteessa, jossa oppilashuollon palvelut eivät ole riittäviä ja huoli lapsesta jatkuu, tulee perhettä ohjata hakemaan ensisijaisesti sosiaalipalveluita. Jos perhe ei halua hakea palveluita ja kyse on lapsen edusta, koulun työntekijän tulee olla yhteydessä sosiaalipalveluihin tuen tarpeen arvioimiseksi vaitiolovelvollisuuden estämättä.
- Koululle ei muodostu näistä ilmoituksista uutta asiakasrekisteriä, vaan ilmoituksen vastaanottaja vastaa asiakastiedon kirjaamisesta asianmukaisesti.

- Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus täyttyy silloin, kun työntekijä on saanut tehtävässään tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä tai lapsi on välittömässä vaarassa.

- Ilmoituksen sekä sosiaalihuoltolain mukaisesta tuen tarpeen arvioinnista että lastensuojeluilmoituksen tekee jokainen viranomainen omilla nimissään eikä velvollisuutta voi siirtää toiselle työntekijälle tai ryhmälle.
- Jos esim. ei opiskeluhuoltoryhmässä ei selviä, miksi lapsi ei käy koulua, otetaan sosiaalityö tai lastensuojelu mukaan.

Kohti yhteistä monialaista arviointia -LAPE

- PKS-Lapen työryhmän tuottaman kehittämisehdotuksen mukaan Lape-muutosohjelman tavoitteiden onnistumista olisi perusteltua tukea ottamalla käyttöön **kaikille lapsiperheitä tai lasten vanhempia työssään kohtaaville yhteinen viitekehysmalli**. Yhtenäinen malli mahdollistaa aidosti perhe- ja tarvelähtöisesti rakentuvaa yhteistä arviointia ja eri toimijoiden kartuttaman tiedon kumuloituvaa hyödyntämistä. Työryhmän työskentelyllä on ollut arviointia ja suunnitelman tekoa tukevan sähköisen mallin ja työvälineen kehittämisen osalta vahvoja liittymäpintoja sähköisen perhekeskuksen valmisteluun. Näiden liittymäpintojen osalta kehittämistyötä on tehty yhteistyössä perhekeskusvalmistelijoiden kanssa.
- Lisätietoja: www.socca.fi

Mitä tukea on saatavissa esimerkiksi neapsylapselle ja hänen perheelleen lastensuojelusta?

- mielenterveys- ja päihdetyö
- kasvatuksen tuki
- perhetyö
- tukiperhe, tukihenkilö
- avohuollon sijoitus
  - * lapsen tuen tarpeellisuuden arvioimiseksi,
  - * lapsen kuntouttamiseksi,
  - * lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti. Esimerkiksi silloin, jos hänen kasvatuksestaan ja hoidostaan vastaavat henkilöt eivät voi vastata hänestä sairauden vuoksi.
- terapia
- kotipalvelu
- taloudellinen tuki
- tuki harrastuksiin

Lastensuojelupolku, yksi monista

Poika s. 2001,
monikulttuurinen
tausta

Ls-tarpeen
selvitys
2008, perhearvioi
nti, pene+lpsyka,
todettu
kehitysviivästymä

2009 puhelu l-psyk-polin
kanssa, pojan tutkimukset
kesken, pohditaan pojalle
sopivaa terapiamuotoa,
kun poika kokee, ettei
tule ymmärretyksi. Polin
työntekijä kertoo, että
äidille ehdotettu
traumaterapiaa, koska
häntä kidutettu.

2009 koulupalaveri, l-
psykiatrian polilla tutkittu,
pojalla kielenymmärryksen
vaikeuksia,
oppimisvaikeuksia, koulu
suositaa dysfasiapaikkaa:
koulu tekee pedagogisen
selvityksen, psyk polilta ja
koululta tarvitaan
lausunnot.

huostaanotto
esillä ja
sijoitus,

sairaalasta soitto
21.1.2013 äiti
hoidossa
psykiatrisessa
sairaalassa

2011
äidin vointi
parempi, ls ei
työskentele
aktiivisesti
pojan asiakkuus
pätetään
lastenpsyk. polilla,
tieto puhelimitse

Pojalle tulossa toiminta- tai
psykoterapia ja vanhempain
ohjaus äidille, perheterapeutit
nimetty.
Äiti pohtii, sopiiko perhetyö
perheen liikkuvaan elämäntapaan
poika aloittaa dysfasialuokalla

äiti on koko
kevään
psykiatrisessa
sairaalassa

pojan
terapia ei
toteutunut

mahdollinen
perhe on
löytynyt

2013
Poika sijoitettu
vastaanottolaitokseen

A photograph of four young children in an outdoor play area. One child in a blue cap and striped shirt is sitting on a red tricycle. Two other children, one in a red shirt and white cap, and another in a dark blue shirt and grey cap, are pushing the tricycle from behind. A fourth child in a blue cap is standing near a green metal fence in the background. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

SYSTEMINEN LASTENSUOJELU uutena toimintamallina lastensuojelussa

Systememisellä otteella...

- Kun asiakkuus lastensuojelussa olisi alkanut, olisi vastuutyöntekijä kartoittanut lapsen tilanteen: huolet, edeltävät palvelut, läheis- ja ammattilaisverkoston
- Lapsen ja perheen kanssa sopien asia olisi tuotu systemiseen tiimiin
- Tiimi olisi pohtinut kerätyn tiedon varassa, millaisella askelluksella olisi hyvä lähteä eteenpäin
- Prosessiin ja yhteiseen kokoavaan tiimityöskentelyyn olisi pian kutsuttu muita toimijoita verkostosta
- Tiimityössä olisi perehdytty lapsen ja perheen tilanteeseen, selvitelty ”juurisyitä”, mietitty yhdessä lapsen ja läheisten kanssa, mistä on kyse ja mikä voisi auttaa arjessa, eri tilanteissa
- Useita rinnakkaisia asiakkuusprosessia olisi voitu päästä punomaan kokonaisuudeksi – oikeanlainen apu olisi voinut löytyä nopeammin sekä lapselle että perheenjäsenille

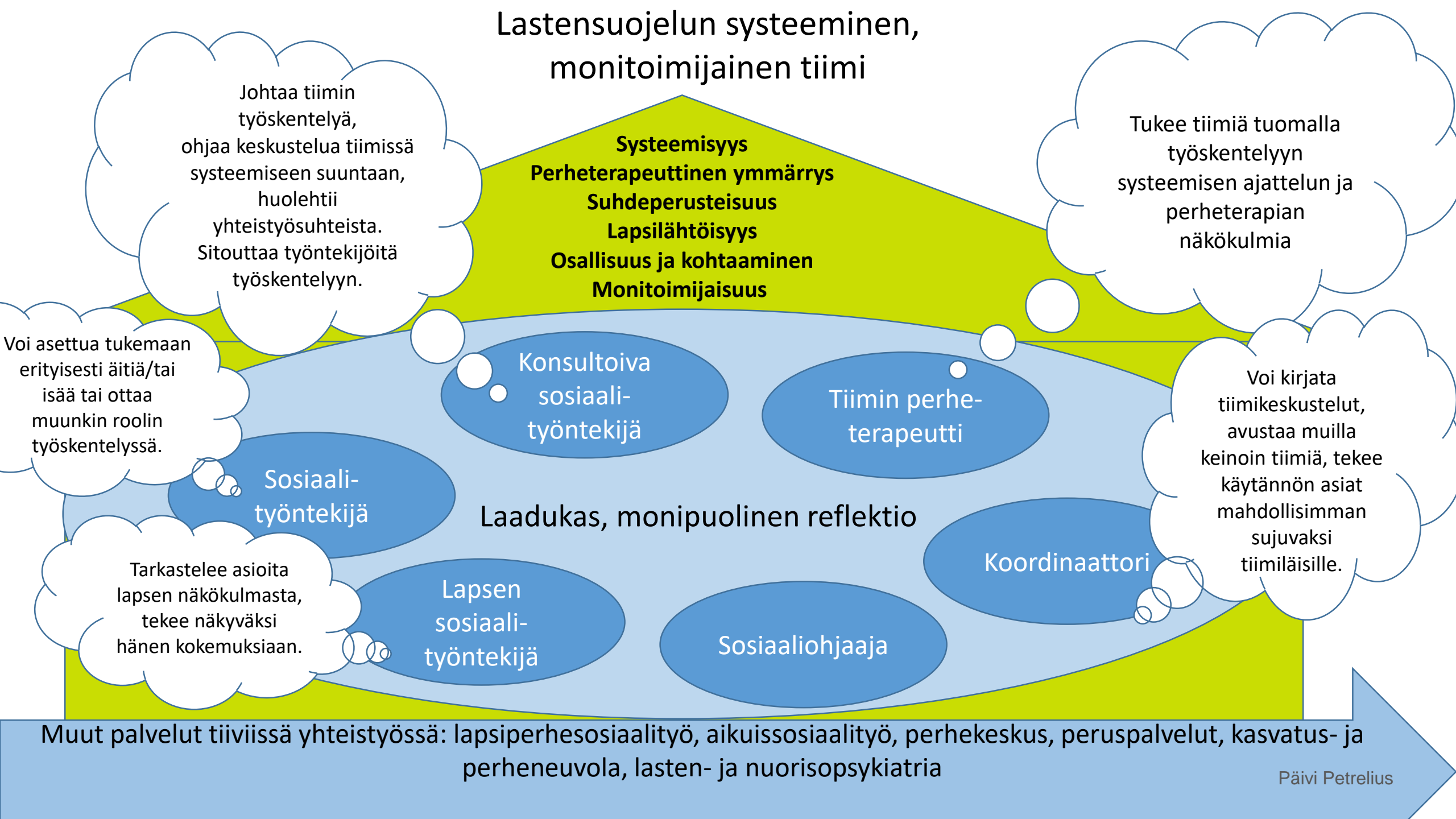
Mistä systeemisessä toimintamallissa on kyse?

- Systeeminen toimintamalli on tapa organisoida lastensuojelun sosiaalityö uudella tavalla tiimityöksi, jossa vastuuta asiakkaista kannetaan yhdessä tiiminä
- Perusta yhteiselle työskentelylle tiiminä luodaan perehtymällä yhdessä systeemisen ja perheterapeuttisen ajattelun periaatteisiin
- Keskeistä mallissa on säännöllinen/viikottainen/jatkuva systeemiseen ajatteluun perustuva reflektio ja asiakastyön yhteinen suunnittelu
- Tavoitteena on että työskentelyssä fokusoidaan lapselle tärkeiden ihmissuhteiden toimivuuteen ja suhteiden laatuun erityisesti lapsen näkökulmasta
- Uusi työtapa edellyttää työyhteisöltä sitoutumista tiiviiseen, yhteiseen keskusteluun tiimin yhteisistä asiakkaista
- Malli haastaa työntekijöitä pohtimaan omaa rooliaan, omaa suhdettaan asiakkaisiin, omia ajattelu- ja tulkintatapojaan sekä ylipäänsä ammatillista ”tyyliään” sosiaalityöntekijänä

Mitä mallilla tavoitellaan?

- Selkeä, pysyvä tukirakenne lastensuojelun sosiaalityöhön
- Jaettu työorientaatio – systeminen ajattelu ja sitä tukevat työskentelytavat
- Ihmissuhdeperustaisen työn vahvistuminen
- Kohtaavan, tiiviin ja vaikuttavan asiakastyön mahdollistaminen
- Lasten ja heidän läheistensä kuulluksi tuleminen ja vaikuttamismahdollisuudet asiakkaina
- Lapsen ja perheen tilanteen ja avuntarpeen syvällisempi ymmärtäminen
- Arvioinnin, asiakastyön ja päätöksenteon yhteistoiminnallisuus/asiakkaiden osallisuus
- Osaamisen vahvistuminen tiimeinä ja työyhteisöinä
- Työhyvinvoinnin vahvistuminen

Lastensuojelun systeminen, monitoimijainen tiimi

Systeminen lastensuojelu osana palveluita

Yhteinen arvopohja ja strategia
suhteessa yhdyspintoihin

Laadukas lähiesimiestyö

Systemisyys laajasti omaksuttu
palveluissa johtotasolla

Riittävä, pätevä,
monitoimijainen henkilöstö

Rajattu asiakasmäärä

Asiakastapauksia
koskeva
keskustelu on
systemistä ja
asiakastyötä tehdään
keskustelun ohjaamana

Konsultoivalla
sosiaalityöntekijällä
on systeminen koulutus

Laadukas,
systeminen
asiakastyö

Perheterapeutti
tukee
työskentelyä

Toimiva asiakasohjaus

Monitoimijainen arviointi
käytössä

Selkeä palvelurakenne,
riittävät peruspalvelut

Sovitut menettelytavat,

Maantieteelliset
erityispiirteet huomioitu

HALLINTO JA ORGNISAATIO TUKEE JA MAHDOLLISTAA

Säännöllinen työnohjaus

Koulutuksen turvaaminen uusille työntekijöille

Täydennyskoulutukset

Mitä vanhemmat ovat sanoneet työtavasta?

- Vanhemmat korostavat kuuntelemisen merkitystä, vahvuuksiin keskittymistä ja kunnioittavien ja luottamuksellisten suhteiden rakentamista
- Vanhempien näkökulmasta systeemisessä työssä kolme asiaa erityisen tärkeitä
  - Työskentely koko perheen kanssa, erityisesti kun työskentely koetaan empaattiseksi ja voimavarakeskeiseksi
  - Ymmärrys, että vanhemmat ovat keskeinen tekijä ratkaisujen löytämiseksi perheen tilanteeseen
  - Kokemus, että työntekijät osaavat tutkia perheen tilannetta kunnioittavasti ja siten, että perheen ihmissuhteet vahvistuvat
- Hyvin tärkeäksi koettiin ei-arvosteleva, empaattinen ja terapeuttisia elementtejä sisältävä työote

Mitä lapset ovat sanoneet?

- Bostockin ym. tutkimuksessa haastateltiin vain muutamia lapsia (4)
- Palaute oli positiivista
- Lapset kuvasivat työntekijöiden olevan ystävällisiä, tukea antavia ja kuuntelevia
- Suhde työntekijään oli hyvä...”we like each other”
- Lapset pitivät vahvuuksien esiin ostamisesta: ”We talked about a lot of good things and it felt good”

Systememisen lastensuojelun keskeiset teoriat

- YMMÄRRYSTÄ RAKENTAVAT TEORIAT
  - Systeminen ajattelu
  - Perheterapeuttinen ajattelu/suuntaukset
- MUUTOSTYÖTÄ TUKEVAT ORIENTAATIOIT
  - Dialogisuus
  - Reflektiivisyys
  - Narratiivisuus
  - Ratkaisukeskeisyys, voimavarakeskeisyys

Em. teoriat ovat limittäisiä.

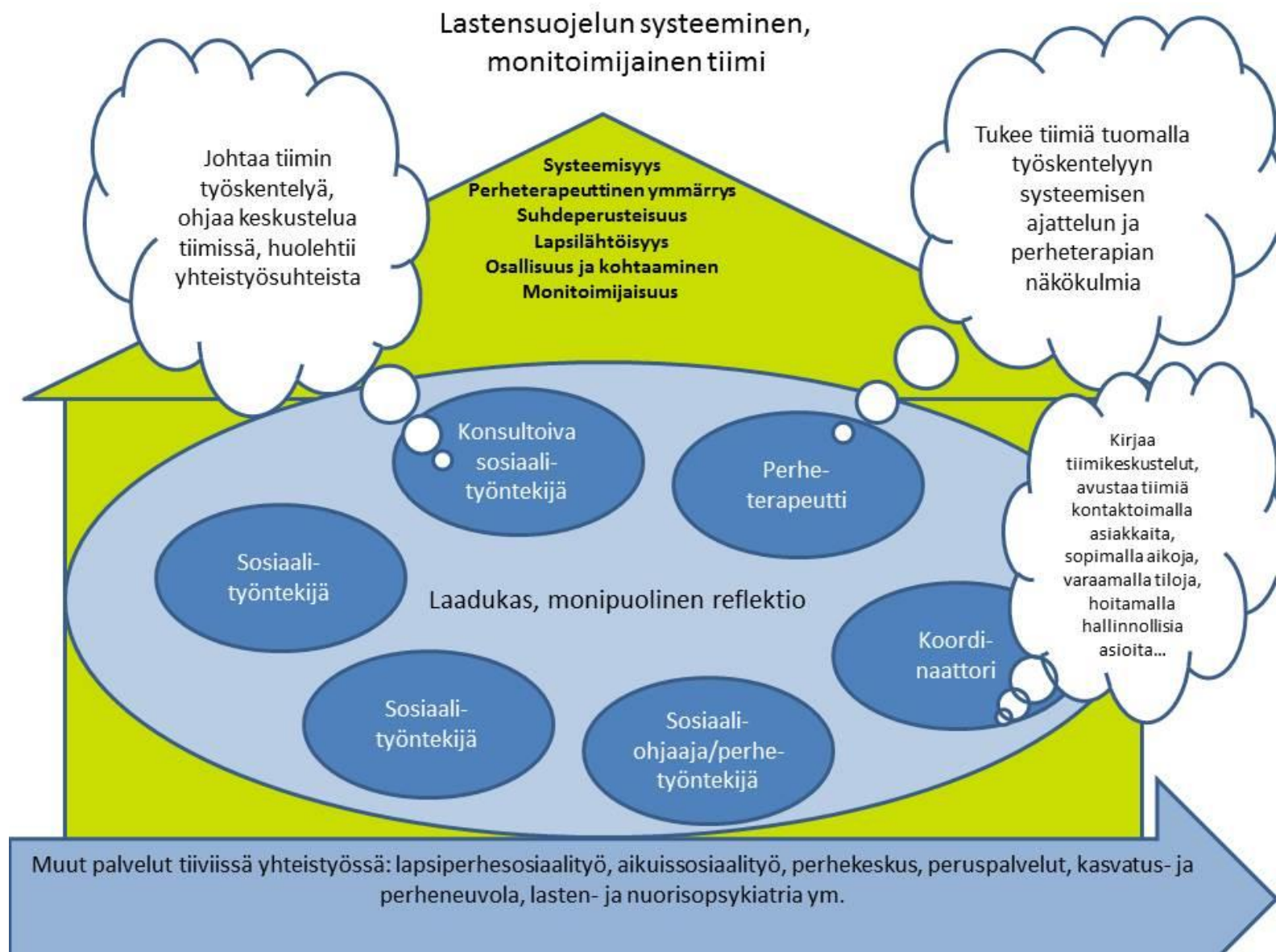
Lastensuojelun systemisen toimintamallin periaatteet (= arvot)

- Systemisyys ja perheterapeuttinen ymmärrys
- Suhdeperusteisuus
- Lapsilähtöisyys
- Asiakkaiden osallisuus ja kohtaaminen
- Monitoimijaisuus

Lapsen suojelemisen näkökulmasta on tärkeää...

- Asettua dialogiin ja yhteistyöhön, etsimään lapsen ja läheisten vahvuuksia ja ratkaisuja. Tämän rinnalla on tärkeää:
  - Pyrkiä olemaan mahdollisimman hyvin selvillä siitä, mitä lapsen ja perheen elämässä on **lapsen näkökulmasta** tapahtunut tähän saakka – sekä hyvät että ikävät asiat usein toistuvat
  - Puntaroida mennyttä koskevan tiedon valossa, millaisia lapsen kannalta ikäviä asioita perheessä voi periaatteessa tapahtua tulevaisuudessakin
  - Pohtia, mitä lapsi saattaa joutua kokemaan jos tilanne perheessä jos ikävät asiat toistuvat tai toteutuvat
  - Pohtia kuinka vakavista asioista tällöin voi olla kysymys lapsen näkökulmasta
  - Työskentelyssä on tärkeää olla tietoinen lapseen kohdistuvasta riskistä.
  - Tavoitteena on luoda suhde ja rakentaa yhteistyötä lapsen ja läheisten kanssa. Tavoitteena on päästä yhdessä perheen kanssa työstää kuormittavia asioita siten, että ikävien asioiden mahdollisuus vähenee ja hyvien asioiden todennäköisyys vahvistuu.

Tiimin koonpano ja roolit

Mallin onnistuneen pilotoinnin ja käyttöönoton edellytyksiä

- **Lastensuojelun asiakasmäärien kohtuullistaminen**
- Tiimien kouluttaminen uudenlaiseen työskentelyyn esimiehet mukaan lukien
- Toimiva täydennyskoulutusjärjestely – myös uudet työntekijät voitava kouluttaa
- Jatkuva perheterapeutin ja työnohjauksen tuki koulutetuille tiimeille
- Toimivat monitoimijaisen työskentelyn käytännöt ammattilaisten välillä perus- ja erityistasolla osana systeemistä mallia (yhteistyön periaatteet valmisteilla LAPE-työryhmässä)
- Jaetut arvot ja yhteen sovittava johtaminen organisaatioissa

Systememisen mallin pilotointi 2017-2018

Pilotoidaan valtakunnallisesti osana LAPE-ohjelmaa

- Pilotoivia maakuntia 14
- Kesään 2018 mennessä asiakastyö käynnissä 53 pilottitiimissä 31 paikkakunnalla
- Syksyille suunniteltu 18 uutta pilottitiimiä nykyisillä ja uusilla (n=8) paikkakunnilla
- Pilottikunnat kooltaan 5 000–635 000 asukasta

THL:n toteuttama toimeenpanon tuki

- Kansallinen kouluttajakoulutus
  - Kaksi ryhmää koulutettu 2017, kouluttajia n=58
- Esiemiesten työpajat (n=3)
- Yhteiskehittämisspäivät ja muut tilaisuudet
- Mallinnusraportti (Lahtinen ym. 2017), muu kirjallinen materiaali (mm. Fagerström 2016)

